

Meil pole ükskõik, mis Eestist edasi saab. Mõtteid rahvakogu ümber

ÜLO VOOGLAID, 23. jaanuar 2013

Internetis ringleb mitu aadressi, kuhu saaks kirjutada selleks, et riiki paremaks teha. Sellist kirjutamist on ette nähtud kutsuda kodanikuaktiivsuseks. Usun, et paljudel võib tõesti tekkida mulje, et rumalustele osundamisega ja ohtlikele aktsioonidele vastuseismisega ühiskond muutub ning elu selles ühiskonnas läheb paremaks.

Ühiskonnas orienteerumiseks vajalikust haridusest, infost ja kogemusest ilma jäetud inimestel ei jää muud üle kui haarata kasvõi õlekõrrest. Pole ju enamikule meist sugugi ükskõik, mis Eestist edasi saab.

Ühiskond, nagu ka selle alasüsteemid ja elemendid funktsioneerivad, muutuvad ja arenevad looduseaduste, ühiskonnaseaduste ja mõtlemiseaduste kohaselt. Kõik need seadused on objektiivsed (toimivad inimese tahtest sõltumata) ja avalduvad seaduspärasustena. Inimesel on võimalik neid seadusi ning nende avaldumise seaduspärasusi tundma õppida, neist hoolida ja neid arvestada või ignoreerida.

Inimesed, kes tahaksid midagi muuta, peaksid andma endale aru, et iga muutusega võivad kaasneda nii tulemused kui ka tagajärjed. Muuta võib midagi alles siis ja ainult siis, kui me suudame küllalt täpselt ette näha ja arvesse võtta muutusega tõenäoliselt kaasnevaid tulemusi ja tagajärgi. Nii tulemused kui ka tagajärjed võivad ilmnedagi kohe ja hiljem, lokaalselt ja globaalselt, otse ja kaudselt, oma eripäraga eri regulatsiooni- ja juhtimistasanditel.

Eesti juhtkonda võib küll kurdiiks nimetada, aga tegelikult kõik seal kuulevad päris hästi. Häda on selles, et nad enamasti:

- * ei saa aru sellest, mida räägitakse (osalt seetõttu, et ei tea nende sõnade tähendust, mida arutlejad kasutavad, aga osalt ka seetõttu, et neil ei ole tervikpilti, mille abil saaks hoomata juttude mõtet ja ettepanekute tähendust);
- * ei pea oluliseks arvestada seda, mida väljaspool siseringi arvatakse või räägitakse;
- * teenivad oma erakonna rahastajaid, kes peavad eesmärgiks raha teenimist ja käsivad inimesi, olenemata mingist erakondlikust kuuluvusest või elukohast, oma eesmärkide saavutamise vahenditena;
- * ei kujuta ette, millest sõltub ühiskonna funktsioneerimine, muutumine ja areng;
- * ei tea, mida oleks vaja juhtida ja mida ei või juhtida;
- * ei kujuta ette, millistel eeldustel oleks üldse võimalik midagi juhtida, valitseda, hallata, sidustada...
- * muretsevad enda (oma erakonna), mitte rahva heaolu pärast;
- * ei taha mõeldagi sellest, et õigusega otsustada kaasneb kohustus vastutada;

- * ei tea, mida oleks vaja juhtida ja millistel eeldustel oleks üldse võimalik midagi juhtida;
- * loodavad, et neil õnnestub varjata seda fakti, et nad on võimule sokutatud põhjendamatu!
- * arvavad, et valede varal on võimalik võimul püsida ka ilma diktatuurita;
- * usuvad, et on karistamatud.

Tasapisi hakkab üha rohkem inimesi taipama, et petuühiskonda ei saa (ei või!) täiustada! Täiustada saab seda, mis on põhimõtteliselt hea, õige, õiglane ja vajalik, aga milles on veel mõningad puudused.

Nüüd oleme näinud ja ka kogunud, milleks on suutelised professionaalse ettevalmistusega ajupesijad.

Küllap oleks vaja märgata ja arvesse võtta, et põhiseadusega on kõigil küll õigus valida ja olla valitud, aga praktikas pole valdaval enamikul võimalik neid õigusi kasutada, sest neil ei ole iseseisvalt orienteerumiseks ja otsustamiseks vajalikku ettevalmistust. Eesti rahvaharidus lonkab endiselt kõiki jalgu.

Rahvakogu-kampanias oleks otstarbekas koostada loend kõigest sellest, mis on Eestis ja ka Euroopa Liidus hästi, ning teha jõudumööda ettepanekuid selle hoidmiseks, tugevdamiseks, kindlustamiseks jne, mida oleks vaja hoida; mis puudu ja mida oleks vaja lisada; ning mis on ülearu ja millest oleks vaja võimalikult kiiresti vabaneda.

Seda, mis on kehvasti, muuta ei saa; võimalik oleks muuta selle põhjuseid (kausaalsete ja funktsionaalsete tegurite süsteemi), aga see oleks ju siis vaja avastada ja süsteemiks põimida. Siis oleks vaja ühiskonna-alaseid uuringuid. Paraku vaagub Eestis ühiskonnateadus praegu hinge. Hädapärast saaks selles olukorras edasi liikuda ka ekspertide abil, kes on leitud Delphi meetodil ja keda ka rakendatakse hindamiseks, otsinguteks ja prognooside loomiseks Delphi soovitusel kohaselt.

Olukord on selline, et Eesti ühiskond on edasisidestamata ja seega ühtlasi tagasisidestamata, s.o juhitamatu. NB! Kõne all on Eesti tulevik, mitte need viis küsimust, mis on millegipärast seatud „jäakeldri protsessi“ aluseks.

Praegu ei ole põhjust nende hurjutamiseks, kes saavad aru nii selliste kampaniate abil võimalikust, ja ka sellest, mis kampaniate abil võimalik ei ole. Vaja on ka asjatundlike, kohusetundlike ja vastutustundlike isikute sisulisi analüüse ning terviklikke mõttekonstruktsioone ühiskonna alternatiivide leidmiseks ja näitamiseks.

Sellise ülesande täitmine on haritlaskonna kohustus.

1960-ndate algul koostati ÜRO abiprogramm SWOT Aasia ja Aafrika vähearenenud rahvaste aktiveerimiseks. Nende inimeste aktiveerimiseks, keda polnud keegi veel tõsiselt võtnud ja kellel mitte keegi polnud kunagi midagi küsinud, selline protseduur sobis. Eestis hakati seda meetodit rakendada uurimiseks... ja rikuti hea meetod ära. Sama võib juhtuda ka nn rahvakogu jt aktiveerimiseks mõeldud meetoditega.

Kes oleks võinud veerand sajandit tagasi arvata, et Eestis võib olukord minna selliseks, et ühiskonnas on kujunenud usalduskriis, mida valitsus ja Riigikogu siluda ei suuda. Selle asemel, et avastada, sõnastada ja avalikustada usalduskriisi põhjused, otsustas presidentuur rajada veel ühe „ettepanekute esitamise võimaluse”...

Mida kauem üritab riigi juhtkond surrogaatvahendite abil edasi tegutseda, seda rängemaks kukkumine kujuneb. Aeg-ajalt on juba kõlanud arutlusi revolutsioonist. Revolutsioon tekib siis, kui vastuolu varem koostöös olnud rahvakihtide vahel muutub talumatuks, ja need, kelle arvel on valitsev ladvik rikastunud ning liugu lasknud, ei ole nõus kauem kannatama ja lakkavad kartmast.

Nii oli ka 1980-ndate lõpus. Looduse, inimeste tervise, kultuuri ja kultuuriväärtuste, sh emakeele arvel ei lase eestlased kedagi väga kaugemale minna...

Ühiskonnas pühib revolutsioon minema nii saasta kui ka suure osa sellest, mida oleks olnud vaja hoida. Revolutsioon on meeletehetele aetud inimeste meeletu käitumise ilming.

Euroopas võib puhkeda revolutsioon, kui privilegeeritud ringkonnad sulgevad end üha enam isoleeritud kastidesse, jätkavad „pankade päästmiseks” nimetatud aktsioone, raha kantimist oma taskutesse ja üritavad teha nägu, et nad tegelikult teenivad rahvast..., on asjatundlikud ja töökad (ei puhka ei päeval ega öösel, ei suvel ega ühelgi teisel aastaajal).

Igäüks võiks ju ise vaadata, milline osa Eesti elanikkonnast elab probleemses valikusituatsioonis ja milline osa absurdses sundsituatsioonis? Miks? Igäüks võiks ise vaadata, milline osa riiklikust regulatsioonist suurendab elanikkonna heaolu ja kindlustunnet, tänu millele oleks perekondadel võimalik sünnitada ja kasvatada lapsi.

Olgu lisatud, et inimeste aktiivsus ja vastutustunne saab kujuneda vaid läbi otsustamise (reaalse, mitte mängulise!), ja otsustamine on võimalik vaid valikusituatsioonis. Eestis seda võimalust enam peaaegu ei esine.

Need inimesed, kes on püüdnud jälgida sündmuste käiku Eestis ja ka teistes maades, on loodetavasti märganud, et lisaks heale tahtele on riigi muutmiseks vaja veel üht-teist. Arutleme nüüd produktiivselt, mida oleks vaja ja võimalik ette võtta.

Vaja on:

1. aduda PROBLEEME, s.o vastuolusid tegeliku ja vajaliku olukorra vahel;
2. leida meetmete süsteem nii kõigest sellest vabanemiseks, mis on seni takistanud Eesti ühiskonna rajamist siin elavatele inimestele elamisväärse elu keskkonnaks, kui ka selle loomiseks, mis puudub;
3. pidada meeles, et efektiivne saab olla vaid süsteemne tegevus; juhuslikult, „peldikuseina meetodil” ei ole võimalik riiklikke arengustrateegiaid luua;
4. aru saada, et meie eesmärgiks ei ole muutused; muutused saavad olla kvalitatiivselt parema ühiskonnakorra saavutamise vahendiks;

5. uskuda, et veel ei ole kõik kadunud, et rahvuslikud aated ja ideaalid võimaldavad koguneda jõuks, mis suudab ja tahab asuda taas rahva ette ning juhtida vabanemist nii võõrastest vaenlastest kui nende kannupoisteks langenud jõududest.

Ootustega kooskõlas olevate tulemusteni jõudmiseks peavad olema:

- * ootus;
- * tahe, mis sunnib selja taas sirgu ajama;
- * eesmärk (kujutus tulevikust, mille saavutamiseks otsustatakse rakendada tahe);
- * koostöövõime;
- * liidrid, keda on võimalik uskuda ja usaldada;
- * organisatsioon kestva ja süsteemse tegevuse korraldamiseks.

Sellised ettepanekud, et viia osa asutusi Tallinnast kuhugi mujale, on lihtviisil rahva lollitamise võtted. Põhimõtteliselt tööpoolest ei pruugi kõik asutused asuda pealinnas, aga Eesti kidumise PÕHJUS on muus. Ka meie päevil ei hakka orkester paremini mängima, kui moosekandid üksteise suhtes teistmoodi istuma panna.

Jõu allikaks on alternatiivid. Hindade kiire tõus tähendab meie tingimustes ühtlasi sama kiiret elatustaseme langust.

Milliseks kujuneb olukord märtsis?

ÜLO VOUGLAID

[esiletõsted]

„Looduse, inimeste tervise, kultuuri ja kultuuriväärtuste, sh emakeele arvel ei lase eestlased kedagi väga kaugele minna...”

„Selle asemel, et avastada, sõnastada ja avalikustada usalduskriisi põhjused, otsustas presidentuur rajada veel ühe „ettepanekute esitamise võimaluse”...”

Viimati muudetud: 23.01.2013